

Szovjet erőművek

A szovjet tudomány és technika 50 éve című budapesti jubileumi kiállítás számos érdekessége — az űrhajózás, az atomkutatás stb. — mellett rendkívül nagy figyelmet érdemel az energetika fejlődését bemutató makettek és modellek sokasága. Jól szemléltetik azt a folyamatot, hogy a villamosenergia termelésben sergajtó cári Oroszországból a forradalom után huszonöt évvel a szovjetek országa már nyolcadik lett a világtermelésben, ma pedig első Európában és második a világon. 1963-tól évente 10 millió kW-nyi új kapacitást helyeznek üzembe.

Es ez a hatalmas ütemű fejlődés tovább tart, mivel gazdaságosabb és modernebb erőműtípusokat terveznek. Már 1 millió kW-nál nagyobb teljesítőképességű gépegségek tervezésével is foglalkoznak a szovjet szakemberek.

Már a szovjet atomerőművek teljesítménye is meghaladja az 1 millió kW-ot, s újabb és újabb ilyen erőművek építése is folyik.

A kiállítás gazdag energetikai anyagából mutatnak be képeinken néhány modellt. Fentről, sorrendben:

1. Típusú szerinti épült 50-300 MW teljesítményű ipari hőszolgáltató erőmű, univerzális épületszerkezetekkel. Szénrel, földgázzal vagy pakurával egyaránt üzemeltethető. A háttérben egy távfűtési gőzturbiná.

2. Háromfázisú hidrogén- és vízhűtéses turbógenerátor szerkezete. A kép közepontjában egy naperőműveknél használatos tükrö modelleje.

3. A kis teljesítményű atomerőművek között az elsőkhöz sorolható a TESZ-3 típusú, lánctalpakon mozgó erőmű. Nehezen megközelíthető körzetek ellátására alkalmas. Önjáró, de szétszerelve más járművekkel is könnyen szállítható. Teljesítménye 1500 kW villamos vagy 3800 kW hőenergia, 17 kg Urán-235-ös töltéssel 250 napig üzemel.

A FORRADALOM LOVAGJA

Az életben gyakran találkozunk olyan emberekkel, akiket nem tudunk elfelejteni. Ilyennek marad meg emlékezetemben Félix Edmundovics Dzerzsinszkij, a rendíthetetlen leninista, aki életét a párt és a nép szolgálatának szentelte.

Eszembe jut 1921 egy rideg téli reggele, amikor Alekszandr Pravgyinnal beléptünk Dzerzsinszkij szerezny dolgozószobájába a közlekedésügyi népbiztosságon. Az asztal fölé hajolt és belemélyedt valami okirat olvasásába. Hirtelen felkapta a fejét és figyelmesen ránk nézett... Még most is magam előtt látom tiszta tekintetű szürke szemét, vékony arcát, amelyet mintha szobrász mintázott volna meg, és világos színű szakállát.

— Félix, meséld csak el Borisz Barkov munkáslevezőnknek — fordult kertes nélkül Pravgyin Dzerzsinszkijhez —, mit beszéltek Iljicszel közvetlenül közlekedésügyi népbiztosnak történt kinevezésed előtt.

— Aztán mi célból? — kérdezte a népbiztos, kissé gúnyosan hunyorítva a szemével.

— Tudod — felelte Pravgyin —, Barkov elhatározta, hogy szindarabot ír a forradalomról, Leninnél. Elbeszélése a segítségére lesz a darab megírásában.

— Szindarab a forradalomról? Nem rossz ötlet... Aztán megbirkózol-e vele? — fordult hozzám, Dzerzsinszkij.

— Megpróbálok — vágtam ki, s éreztem, hogy elvörösödök.

Dzerzsinszkij felállt az asztal mellől, rágyújtott és elgondolkozva nézegetett ki a jégvirágos ablakon... Csend volt, csupán egy óra ketygett valahol.

Kilencven éte, 1877. szeptember 11-én született Félix Edmundovics Dzerzsinszkij kiemelkedő forradalmár, Lenin közeli munkatársa. Csaknem 11 évet töltött börtönben, és az 1917-es februári forradalom szabaddította ki. Októberben tagja lett a fegyveres felkelést előkészítő bizottságnak, majd Lenin javaslatára rábízta a szovjet állam védelmét. A békés építés kezdetén pedig az ő irányításával állították helyre a szovjet vasutakat. 1924 elejétől a Népgazdasági Tanács elnöke lett és vezetésével indultak meg a szovjet ipar első hatalmas építkezései.

bi forradalmárról is. A Dzerzsinszkijjel való találkozásaim során rájöttem, hogy a „vaskezü Félix”, a „forradalom rettegett lovagja” — ahogy annak idején nevezték őt — igen tapintatos, kristálytisztá lélkű, lángoló szívű ember.

S kicsoda csodálatos munkaképességű ember volt!

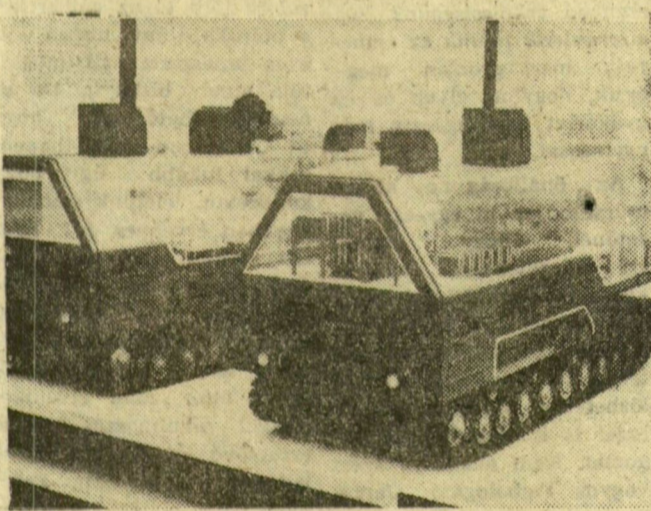
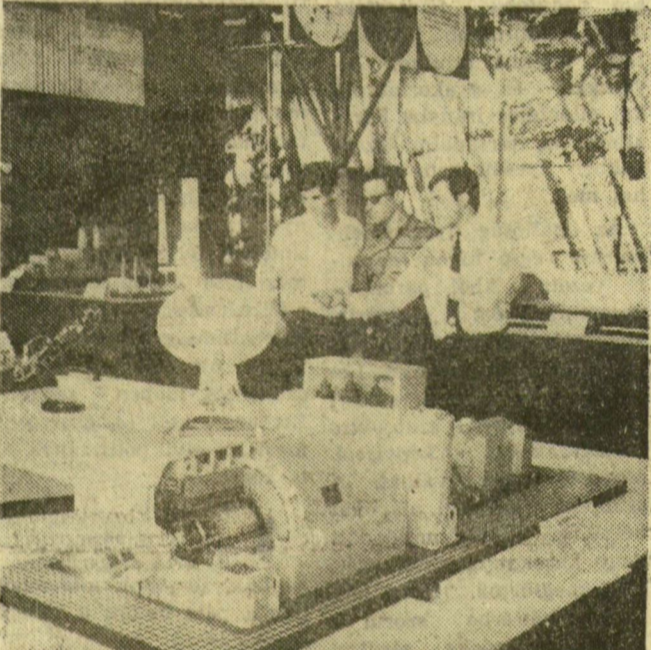
Mint közlekedésügyi népbiztosnak és egyúttal az állambiztonsági szervek irányítójának még arra is volt ideje, hogy nagy társadalmi tevékenységet fejtessen ki az Összoroszági Központi Végrehajtó Bizottság Gyermekbizottsága elnökének posztján. Hány kis egykori csavargó — ma tisztességes ember — emlegeti még ma is Félix Dzerzsinszkijt, aki oly nagy szeretettel gondoskodott róluk. S a szovjet közlekedés hány dolgozóját védte meg az erdemtelen támadásoktól. Dzerzsinszkij mindig hitt a forradalmi munkásoktól, és bátran emelte ki az egyszerű embereket vezető állásba. Alekszandr Pravgyint, a kommunista munkást ő nevezte ki a közlekedésügyi népbiztos első helyettesévé. Egy másik munkást, Sz. Kovilkint nemcsak megvédte a bíróság igaztalan vád alá helyezésétől, hanem még felelősségteljesebb munkával bízta meg.

S hogy megvédte Dzerzsinszkij a munkáslevezőket, akiket el akartak intézni bátor hangú újságcikkeikért!

Félix Edmundovics Dzerzsinszkij a nép nagy barátja volt. Alakja az igaz kommunistának, az új világ emberének, főképpen az ifjú nemzedéknek a példaképe.

Róla szüntelenül kell beszélni és írni.

BORISZ BARKOV

Október fényei Szegeden

A Somogyi-könyvtár új ajánló bibliográfiája

Rendkívül hasznos szolgálatot tesz a Nagy Októberi Szocialista Forradalom jubileumi előkészületeihez a Somogyi-könyvtár kiadványsorozatának legújabbán megjelent füzete Október fényei Szegeden címmel. Ebben a sorozat szerkesztőjének, Péter Lászlónak összeállításában a forradalom szegedi ríszhangjának dokumentumait, mint bibliográfiai tételeket találjuk. Az évforduló alkalmával rendezendő ünnepségekhez, kiállításokhoz nyújt ezekből a történelmi emlékekből bő választékot a füzet iskoláknak, intézményeknek, tömegszervezeteknek, a grákok dolgozóinak és mindazoknak, akik e témakörrel ebben az időszokban behatóbban is foglalkoznak majd. Jubileumi emlékezők és kutatók szá-

mára egyaránt hasznos ez a bibliográfia, amely külön megjelöli a szemléltető kiállítás céljaira is alkalmas műveket.

A most megjelent bibliográfia tartalmi értékeit kell kitérőn áttekinthetőségét kell megemlítenünk. Felépítése, kezelhetősége a praktikus célok szolgálatában áll. Az általános tájékoztató részt követően a bibliográfiaval párhuzamosan időrendben közli az összeállítás a forradalmi események legfontosabb mozzanatait is, amelyek voltaképpen tükröződnek a bibliográfia tételeiben. A korabeli lapok, köztük többnyire a Dél-Magyarország egykori vezércikkeinek, riportjainak, tudósításainak részletei teszik érdekes olvasmányvá is az ügyes kiadványt.

MOST 50 ÉVE

A Kornilov-lázadás bukása

31. A tábornoki összekövés nyilvánosságra hozatala után augusztus 27-én (szept. 8.) a Szovjetek Központi Végrehajtó Bizottsága — együtt a paraszt szovjetek megbízottjaival — a kialakuló politikai helyzetet vitatta meg. A szenvedélyes hangulatú, hajnalig tartó ülés elhatározta az ellenforradalom elleni népi harc bizottságának felállítását. A mensevik eszer szónokok felszólalásaikban a Kerenszkij vezette kormányt igyekeztek a forradalommal azonosítani és követelték a kormány feltétel nélküli támogatását, valamint Kerenszkijnek teljhatalommal való felruházását. A bolsevik frakció elvetette a mensevikek javaslatát, nem szavazta meg a kormány iránti bizalmat. A bolsevikok követelték a legszélesebb forradalmi demokratikus intézkedések valórváltását. Lunacsarszkij rámutatott arra, hogy csak a szovjetek képviselhetik a forradalmi hatalmat. Ugyanakkor a Bolsevik Párt elhatározta, hogy részt vesz az ellenforradalmárok elleni bizottság munkájában (hasonlóan más pártokhoz, e bizottságba a bolsevikok is három tagot delegáltak), megőrizve politikai tevékenységének teljes önállóságát.

A kadetok és más ellenforradalmi körök rémhírekkel árasztották el a fővárost. Százazres hadsereg híret terjesztették, röpirataikban Kornilov támogatására hívtak fel. Kerenszkij augusztus 28-án hajlandó volt leköszönni a kormányelnöki posztról. Miljukov kérésére Alexejev tábornok átmenetileg már el is vállalta a kormány vezetését... de a forradalmi Petrográd e terveket keresztül húzta.

A Bolsevik Párt Központi Bizottsága augusztus 27-én ülést tartott. Petrográd munkásaihoz és katonáihoz szóló felhívásban mozgósította a főváros forradalmi lakosságát a kornilovisták elleni harcra. A felhívás megállapította, hogy az Ideigenes Kormány képtelen megbirkózni az ellenforradalmi erőkkel. „Munkások, Katonák! Testvéri szövetségben mutassátok meg a kornilovistáknak, hogy nem ők fojtják el a forradalmat, hanem a forradalom

söpri el a földről a burzsoá ellenforradalom bármilyen törekvését.” A 40 ezer tagot számláló Bolsevik Párt szervezete, a kerületi szovjetek, a gyári üzemi bizottságok, a katona szovjetek óriási aktivitásáról tettek tanúbizonyítást. Elsőrendű feladatnak tekintették a fegyveres erők megszervezését.

A már augusztus elején 15 ezer főt számláló vörös gárda augusztus végére 40 ezer főre nőtt. Egyedül a Petyilov-gyárból 8 ezer munkás iratkozott be. A szervezéssel egyidőben történt a munkások felfegyverzése, egyrészt a raktárak megnyitásával, másrészt a fegyverek előállításával. Az üzemekben ágyúkat, gépfegyvereket páncélautókat javítanak ki, illetve állítanak elő. A vörös gárda tagjai rendszeres katonai kiképzésben részesültek.

A párt katonai szervezete kaszárnyákban gyűléseken ismertette a politikai helyzetet, s a helyőrség a forradalom védelme mellett szállt síkra. A Balti Flotta Szovjetje, a Kronstadti Szovjet (több mint 40 hadihajó, 8 cirkáló), nemcsak Kornilovot helyezte törvényen kívül, hanem kifejezte a kormány iránti teljes bizalmatlanságát is, s követelte a szovjetek hatalmát.

Kornilov erejét főleg az úgynevezett vad hadosztályra alapozta. Ez főleg a politikailag is elmaradott kaukázusi egységekből és kozákokból állt, akik oroszul alig tudtak beszélni. Mégis amikor Kornilov csapatai előtt elvonult údvölésre, főleg a tisztí különítményesek választottak, s több egysége néma hallgatással felelt „tábornok” szavaira.

Az ellenforradalmi csapatok összevonását nagymértékben hátráltatták a vasútosok. Számos helyen felszedték a síneket, vagy nem biztosítottak mozdonyokat.

A párt fontos feladatának tekintette a verontás elkerülését. A párt agitátorai — akik közül többet az első időben a kornilovisták kivégeztek — a kornilovista egységek körében szakadatlan felvilágosító munkát végeztek. Kirov javaslatára külön muzulmán bizottságot alapítottak, melynek tagjai elsősorban a „vad hadosztályban” végeztek nagyon felelősségteljes munkájukat. Az agitáció eredményességét bizonyította, hogy már augusztus 30-án nem voltak hajlandók Petrográd ellen vonulni.

A fővárost körülövező lövészárkokban több mint 60 ezer felfegyverzett munkás volt. Krimov tábornok nem tudott Pétervárra jutni, s látva a puccs sikertelenségét, föfelőtte magát. A kornilovista tábornokok a letartóztatás sorsára jutottak. A forradalmi hadsereg szovjetje Kornilovot is fogságba ejtette.

A Kornilov lázadás bukással végződött. A tömegek és a különböző forradalmi szervezetek állásfoglalásaikban új helyzet alakult ki.